

MELLAN SKÖLDARNA

UTGES AV FÖRENINGEN SLÄKTEN SCHILDT I SVERIGE

Kära medlem

Ordet frände skulle kunna ha använts här. Det är inte så vanligt men skulle passa perfekt i detta sammanhang. Rent språkhistoriskt går det tillbaka på det gotiska verbet frijon, eller snarare dess substantiv frionds, som betydde vän. På tyska har vi Freund och på engelska friend. Och på svenska har vi alltså frände, som fått betydelsen vän, släkting och då en inte så nära släkting att man kan använda ett släktskapsord som kusin eller morbror. Ordet har samma stam som frid, fred och innebär att en frände är någon man inte är ovän med.

✧ Vandringen i Gamla Stan ✧

Lördagen innan den kyliga våren kom samlades en skara medlemmar vid statyn av Karl XIV Johan vid norra delen av Slussen i Gamla stan. Vi ville veta mer om vår gamla huvudstad och fick en initierad och personlig guidning av Olle Zetterberg.

Vi förstod vad landhöjningen sedan medeltiden betytt med ändrad strandlinje och ökat behov av slussning av båtar från Mälaren ut till Saltsjön för vidare omlastning av handelsvaror. Låset till Mälaren har haft viktiga funktioner under många århundraden. Nu är det dags för ombyggnad av nuvarande Slussen, som står på osäker grund. Just under statyn fanns slussbyggnad nummer två, som efterträdde drottning Kristinas, den första slussen. Den behövdes då landhöjningen gjorde att en sluss krävdes för att båtarna skulle kunna passera.

Som svensk behöver man ju inte besöka Gamla stan under turismens högsäsong på sommaren. Redan nu i slutet av april var många utlänningar där och kommersen på Västerlånggatan undvek vi och vandrade mot Stortorget. Dess historia med blodbadet 1520 var nog ett av incitamenten till vårt Sverige som ett enat land.

Vi hade nu inte långt till Storkyrkan och Slottet, symboler för den maktkamp, som under senmedeltiden pågick mellan kyrkan och kungamakten. Både Storkyrkan och Riddarholmskyrkan var en gång klosterkyrkor. Gustav Vasa införde ju protestantismen och krävde att hans slott Tre Kronor skulle ha större markområde. Storkyrkan fick lov att riva bort koret, som vätte mot Tre Kronor, detta kan ännu ses som en markering i stensättningen där.

När klockan närmade sig 18 landade vi utanför vår restaurang efter en lärorik historisk utflykt som vi tackar Olle för. I trivsamt samvaro och med god mat och dryck försvann kvällen. Det enda störande var den italienske trubaduren.....

Boktips: *Portalerna i Gamla stan* av Rikard Larsson

Bokrecension

Den Glömda Historien

Om svenska öden och äventyr i öster under tusen år av John Crispinsson

När denna bok kom ut för tre år sedan väckte den genast mitt intresse, särskilt ville jag få veta mera om Baltikum, där delar av vår släkts äldre historia har utspelat sig. Det var ju till Livland som Jürgen Schildts farfader Christoffer sägs ha invandrat från Regensburg. Även den föga kände Gustaf, från vilken den nu levande svenska grenen skall ha sitt ursprung anges vara född i Riga 1645 eller 1655. Det är många år sedan och mycket har hänt sedan dess.

Både Finland och de baltiska länderna, som efter första världskriget förklarade sig som självständiga stater, har under 1900-talet genomgått dramatiska förändringar. Estland, Lettland och Litauen var under åtskilliga decennier ryska besittningar och avskurna från all kontakt västerut. För många av oss upplevdes de som nästan icke existerande. Liknande var förhållandet till Sovjetunionen och S:t Petersburg, där det under tsartiden fanns en rätt stor svensk koloni. Det finns därför ett stort behov av att få del av sådan kunskap som försvunnit eller icke kunnat spridas.

John Crispinssons bok fyller detta behov och på de mer än 400 sidorna berättas mycket om den glömda historien i våra östliga grannländer. Boken omfattar nio kapitel, som samlats kring några städer: Åbo – Sveriges hjärta, Viborg – våra drömmars stad, Nyen – staden som försvann, S:t Petersburg – dröm och mardröm, Riga – den sturska staden, Tallin heter Räfte på svenska, Narva – nära att bli Sveriges huvudstad, Dorpat – storsvensk tankesmedja och slutligen Hapsal – huvudstaden i Skansenland.

Möjligen litar författaren på att en svensk läsare redan är bekant med Finland och den finska historien, som ju delvis är den svenska. Kapitlet om Åbo inleds med en återblick på hur Sverige på medeltiden tog till sig Finland och om stadens viktiga roll som huvudstad i den östra rikshalvan. Man får dessutom ta del av dramatiska händelser under de turbulenta år i början av 1900-talet då Finland kämpade för sin frigörelse från Ryssland. Tillkomsten av världsstaden S:t Petersburg vid floden Nevas sankt utlopp i Finska Viken är ett exempel på vad en självhärskare kan åstadkomma när viljan är stark, och Peter den store hade som mål att ge sitt vidsträckt och efterblivna rike tillgång till Östersjön och därmed till Europa. Det är bara drygt 300 år sedan staden började byggas på den plats där Sverige tidigare anlagt det lilla Nyen, en lätt erövrade fästning i ett strategiskt viktigt område.

Sveriges inflytande över Estland och dåvarande Livland varade endast drygt hundra år och de länderna visade sig vara svårskötta provinser. Särskilt gäller det staden Riga, tidigare en mäktig Hansestad, som verkligen gav skäl för kapitelrubrikens attribut ”stursk”. De flesta guvernörer som den svenska regeringen placerade på borgen i Riga hade stora svårigheter att få ett rimligt inflytande över staden, som avskild från den omgivande landsbygden, styrdes med fast hand av rika och maktmedvetna borgare.

Det står klart att de svenska regeringar, som under århundradena haft landområden på andra sidan Östersjön, inte haft tillräckligt med medel till försvar mot landhungliga grannar som Ryssland och Polen. Tyska Orden, en andlig rörelse som under lång tid sög ut de baltiska folken, var ett annat hot. Stormakten Sverige hade goda intentioner att stärka rättsväsende, skolor och universitet – långsiktiga satsningar som aldrig hann få någon betydelse i Baltikum på samma sätt som i Finland. Svenskarna tycks dock ha lämnat goda minnen efter sig och det är sorgligt att läsa hur krympande grupper av svensktalande ester förgäves söker efter svenskt stöd för att få komma till Sverige, när deras relativa frihet hotas av ockupationsmakten Sovjet. Detta skedde under 1900-talet, d v s i vår tid.

Gunilla Schildt

Årby-båten

I november 1933 skulle Johannes Johansson, dåvarande ägare till Årby, gräva en brunn vid kanten av en åker ett stycke norr om slottsbyggnaden. Han stötte då på något som han förstod var ett mycket gammalt fynd i jorden och tog kontakt med riksantikvarieämbetet. I juni 1935 påbörjades utgrävningen av det som visade sig vara en båtgrav.

Upplands geografi är starkt förändrad sedan vikingatiden genom landhöjningen, Årby ligger på en låg höjdsträckning öster om en flack bred dal. Där fanns under vikingatid en å med en sjöliknande utvidgning. Genom Funboån och Sävjaån står vattenavrinningen i förbindelse med Fyrisån. Detta åsystem hade länge förbindelse med den uppländska vattenvägen som nådde den djupt inskurna bukten vid Norrtälje och som alltså var farbar från Östersjön. Vid tidig medeltid torde insjön vid Årby ha vuxit igen. 1778 gjordes fördämningar i vattensystemet där bl a det närliggande Edeby och Tibble berördes. Antagligen har ännu i senare tid vattenvägen spelat en viss roll även om den i mitten av 1800-talet inte längre blev farbar. Så sent som 1955 dikades den så kallade Rasbokilsån mellan Årby och Lundby ut. Man inser här att Jürgen Schildt och hans familj troligen kunde se glimtar av åns vattenspegel.

De flesta förhistoriska båtfynden i Norden finns längs Norges sydligare kuster och kring Mälaren och Hjälmaren. Båtgravar finns från 500-talet och fram mot 900-talet med eller utan kremering. Merparten av båtarna är klinkbyggda med järnspikar, ett fåtal är sydda. De svenska båtarna är oftast 3 till 6 meter långa, mindre än de norska – helt naturligt med tanke på Atlanten kontra t.ex. Mälaren. I några gravar är kvinnor begravda. I Valsgårde norr om Gamla Uppsala och i Vendel ytterligare norrut har man grävt fram stora gravfält. Benämningen Vendel-tid – 550 till 800 e.Kr.- har här sin förklaring.

Båtgraven i Årby var förhållandevis välbevarad, fyndet låg i torv, lera och vid en vattenåder vilket gav en fuktig miljö för den lilla båten.

Fyndplatsen ligger norr om slottsbyggnaden vid borte änden av en åker, som gränsar till en höjd där det finns ett gravfält, ekonomibyggnaderna ligger alldeles i närheten. Där slottet nu ligger tycks det ha funnits en vikingatida gård. Man vet att åkern brukats länge och år 1900 gjordes ett dräneringsarbete på åkern då man kom åt aktern, ett roder och en del av de lösa bräder som täckt båten. Mycket tidigare har uppenbarligen graven öppnats så att aktern och styrbordssidan skadats. Vapen, smycken och den döda har då tagits därifrån. Det har konstaterats att detta intrång inte gjorts så lång tid efter själva gravsättningen i båtgraven. Man kan mycket väl tänka sig att man gjorde detta för att ge den avlidna en begravning med kristna förtecken.

Bara små delar fanns kvar av skelettet vilket gjort att man bara med viss tvekan kan säga att den begravda var en kvinna. Den döda har legat med huvudet mot norr, hon hade husgeråd på en gräsbädd bredvid sig. Båten låg på en bädd av bräder, den var stöttad från utsidan och den var täckt med hasselgrenar och ovanpå låg några stenar och jord. Den avlidna hade alltså begravts väl innesluten i sin båtka. Med sig hade hon också bruksföremål av skilda slag. Man har till exempel funnit ett spelbräde och skålar. Där fanns också skelettet av en höna, en häst och en hund. Man har kunnat se att djuren avlivats innan de lagts i graven.

Själva båten var byggd i ek och gran och den hade en lagning. Med noggranna uppmätningar har man kunnat göra en ritning av båten och byggt en ny båt efter denna ritning. Man kan se att det var en liten farkost lämpad för insjövattnet, byggd med tre spant, låga fribord och med vackert uppstickande för och akter och lagom för en person. Hunden var av winhundstyp och hästen tycks likna en tarpan, en ungersk vildhäst, som naturligtvis var domesticerad. Att låta en häst följa den döda tyder på att kvinnan var av rik familj.

Fynden i denna båtgrav finns på Historiska museet i Stockholm. Man har där haft problem att bevara träbåten. Även om den inte går att jämföra med Wasaskeppet så är problemen desamma när dessa gamla träföremål tas från sina fyndplatser och utsätts för luft.

Hur hittade jag detta om Årby-båten? Jo, i Ljusdal finns ett rum i en vävstuga fyllt av inspiration för barn och ungdomar för att lära sig gamla slöjdtekniker kring jordbruk och fäbodliv i Hälsingland, till exempel repslagning. Vid ett tillfälle gjorde jag en paus i mitt slöjdande där, böjde mig fram mot väggen och såg på en bild ett något groteskt skelett av ett hästhuvud grinade mot mig. Rester av en repliknande grimma sitter på hästhuvudet. Under bilden står *Från Årby-båten!*

Ingvar Eriksson har omnämnt båtfyndet i sin bok *Historien om Årby* och det finns också en bok om denna båtgrav, *The Årby boat*.

Spännande nog är kopian av båten med på Historiska museets utställning *We call them vikings*. Kopian har fått namnet Ottar. Utställningen reser jorden runt under några år så den som är intresserad att se båten på museet får vänta ännu några år.

Ulrika Kjerrulf

Årby-båten. Foto: Historiska Museet

Höstens mingelmöte

på Hotell Mornington är utsatt till torsdag 13 november, reservera redan nu denna kväll för en trevlig samvaro. En inbjudan kommer under hösten.

Föreningen på Facebook

Vi har skapat en grupp på Facebook där vi har en del information och snabbt kan lägga ut saker som kan intressera. Det är en sluten grupp som inte syns för "alla andra". Kontakta Johan Schildt (facebook.com/johanschildt) på Facebook så gör han er till medlemmar.

Mellan Sköldarna elektroniskt

För de som lika gärna eller hellre läser vårt medlemsblad elektroniskt så mailar vi gärna ut en pdf-tidning istället för att skicka papper. Maila johan@schildt.se och säg att ni hellre vill ha det så så sparar vi både porto och miljö.

Brevpapper & kuvert

Som vi tidigare berättat finns brevpapper, kuvert och korrespondenskort med vår ätts vapen i relieftryck på vackert papper att beställa. Tillverkningen är hantverksmässigt utförd. För medlem erbjuds nu mängdrabatt: 20 brevpapper i A4-format, 10 korrespondenskort och 30 kuvert kostar 250 kr. Större förpackning innehållande 40 brevpapper, 20 korrespondenskort och 50 kuvert kostar 500 kr. Vill du ha mindre mängd är styckepriset 2 kr/A4-brevpapper, 3 kr/korrespondenskort och 6 kr/kuvert. Detta är ett självkostnadspris och frakt tillkommer. Beställning görs via mail till johan@schildt.se.

Personnotiser

Lika roligt som det var att i föregående medlemsblad få skriva att Malik Bendjelloul blivit vinnare av en Guldbagge och en Oscars-statyett, lika bedrövande är det att behöva skriva att han gått bort den 13 maj 2014, endast 36 år gammal.

Anita Sterner har den 12 juni avlidit, första hustru till Wolmar Schildt och mor till vår ordförande Annika och hennes bror Kristian.

Föreningens hemsida

Vår förenings hemsida behöver någon som sköter om den. Tyvärr räcker inte styrelsens tid till för detta arbete. Vi går därför ut till er medlemmar med en förfrågan: Har någon tid och intresse att hjälpa till med detta? Tag i så fall kontakt med Johan på johan@schildt.se.

*Alla medlemmar önskas tid
att njuta av sommar med
förhoppningsvis sol och
värme så hörs vi igen i höst!*

Styrelsen

Ordförande
Vice ordförande
Sekreterare
Skattmästare
Ledamot

Annika Schildt, Stockholm
Ulrika Kjerrulf, Ljusdal
Sara Herring, Stockholm
Johan Schildt, Stockholm
Johannes Schildt, Stockholm

Redaktör Ulrika Kjerrulf

Layout: Johan Schildt

Föreningen SLÄKTEN SCHILDT i Sverige

www.schildt.me
info@schildt.me